

TÜRKİYE-FAS DIŞ TİCARETİ VE MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ

Dünyanın en büyük fosfat yataklarına sahip olan Fas, ekonomisini tarım, imalat, balıkçılık ve turizm sektörü gelirleri ve dış ülkelerde çalışan Faslıların ülkeye getirdikleri dövizlerle ayakta tutmaktadır.

1980’li yıllardan itibaren Fas, IMF ve Dünya Bankası ile işbirliği içinde başarılı bir ekonomik reform sürecine girmiş, bu çerçevede, dış ticaret rejiminin liberalleştirilmesi, yeni yatırım kanunu, özelleştirme programı ve bankacılık sisteminin iyileştirilmesine gidilmiştir. Fas ekonomisinin son 10 yılda tarım ve fosfat sektörlerine olan bağımlılığı azalarak imalat ve hizmet sektörlerinin GSYİH’deki payları artmıştır. Ancak, tarım sektörü halen GSYİH’nin %17’sine tekabül etmektedir. GSYİH, tarım sektörünün performansına göre yıllar itibariyle değişkenlik göstermektedir.

2008 yılında satın alma gücü paritesine göre 137,4 milyar \$ düzeyindeki GSYİH rakamı ve %5,3 oranındaki büyüme hızı ile de gelişmekte olan bir ülke olan Fas’ın, 2007 yılında 14,6 milyar dolar ihracata karşılık 31,6 milyar dolar ithalatı bulunmakta olup, dış ticaret hacmi ile birlikte dış ticaret açığı da son yıllarda artış göstermektedir. 2008 yılı için Fas’ın 16,1 milyar \$ değerinde ihracat ile 34,4 milyar değerinde ise ithalat gerçekleşmiş olduğu tahmin edilmektedir.

2003–2007 Yılları Arasında Fas’nin Dış Ticareti (Bin ABD \$)

	2003	2004	2005	2006	2007
İhracat	8.777.235	9.922.669	11.184.847	12.530.624	14.607.346
İthalat	14.230.608	17.824.640	20.803.176	23.298.468	31.650.392
Dış Ticaret Dengesi	-5.453.373	-7.901.971	-9.618.329	-10.767.844	-17.043.046
Dış Ticaret Hacmi	23.007.843	27.747.309	31.988.023	35.829.092	46.257.738

Kaynak: Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü

2007 yılında Fas’ın ihracatının %66’sını, ithalatının ise %43,3’ünü gerçekleştirdiği AB ile Fas arasında 15 Kasım 1995’de imzalanan Akdeniz Ortaklık Anlaşması, 1 Mart 2000 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiştir. Bu çerçevede, sınai ürünlere uygulanan gümrük vergi oranları 1 Mart 2001 tarihi itibariyle ikinci kez %25 oranında indirilmiştir. Söz konusu indirimler, benzeri Fas’ta üretilmeyen hammadde, yarı mamul ve bitmiş mamulleri kapsamaktadır. AB’den ithal edilen tüm sınai ürünlere uygulanan gümrük tarife oranlarının 2013 yılına kadar sıfırlanması gerekmektedir.

ABD ve Fas arasında 2004 yılı Haziran ayında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması yürürlüğe girmiştir. Diğer taraftan, Fas, ayrıca Ürdün, Mısır ve Tunus ile dörtlü bir Serbest Ticaret Anlaşması imzalamış bulunmaktadır.

A. TÜRKİYE-FAS DIŞ TİCARETİ

Türkiye ile Fas arasındaki ticaret rakamları aşağıdaki tabloda verilmiş olup, 2002 yılında 206,6 milyon \$ olan toplam dış ticaret hacmi 6 katından fazlasına çıkarak 2008 yılında 1.318 milyon \$'ı aşmıştır. 2008 yılında 957,9 milyon \$ ihracatımıza karşılık, söz konusu ülkeden 360,5 milyon \$'a yakın ithalatımız bulunmaktadır. Fas ile dış ticaretimiz ülkemiz lehine fazla vermekte olup, bu dış ticaret fazlası 2008 yılında 597,4 milyon \$ civarındadır. Diğer taraftan, 2008 yılında Fas'a olan ihracatımız %33 artarken, Fas'dan ithalatımız %82 oranında artış sergilemiştir.

Türkiye-Fas Dış Ticareti (\$)

	İhracat	İhracat % Değişim	İthalat	İthalat % Değişim	Toplam Ticaret Hacmi	Dış Ticaret Dengesi
2002	138.330.675		68.314.867		206.645.542	70.015.808
2003	180.779.232	30,69	76.989.910	12,70	257.769.142	103.789.322
2004	330.058.660	82,58	105.778.116	37,39	435.836.776	224.280.544
2005	370.824.723	12,35	143.231.172	35,41	514.055.895	227.593.551
2006	551.377.105	48,69	173.902.433	21,41	725.279.538	377.474.672
2007	721.594.690	30,87	198.460.090	14,12	920.054.780	523.134.600
2008	957.854.716	32,74	360.482.545	81,64	1.318.337.261	597.372.171

Kaynak: TÜİK verileri

İki ülke arasında dış ticaretin daha yakından incelenmesi amacıyla mal grupları bazında verilere bakıldığında; 2008 yılında Türkiye'nin Fas'a yaptığı toplam ihracat içinde en büyük paya sahip olan ürün grubunun 442,5 milyon \$ ile "demir ve çelik" kalemi olduğu görülmektedir. Bu ürün grubunu, "motorlu kara taşıtları" ile "makine ve aksamları" izlemiştir. Söz konusu ülke, makine ve aksamları açısından ihracatımızın gelişme kaydettiği potansiyel bir pazar niteliği taşımaktadır.

Türkiye'nin Fas'a İhraç Ettiği Başlıca Mallar (\$)

GTİP	MADDE ADI	2007	2008	DEĞİŞİM %
72	DEMİR VE ÇELİK	316.653.172	442.525.911	39,75
87	MOTORLU KARA TAŞITLARI, TRAKTÖR, BİSİKLET, MOTOSİKLET VE DİĞER	103.008.009	103.412.539	0,39
84	MAKİNE VE AKSAMLARI	61.913.510	95.045.449	53,51
52	PAMUK	42.461.093	57.872.933	36,30
73	DEMİR VEYA ÇELİKTEN EŞYA	24.226.610	34.422.744	42,09
27	MİNERAL YAKITLAR, MİNERAL YAĞLAR VE MÜSTAHSALLARI, MUMLAR	8.211.710	30.970.607	277,15
85	ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR, AKSAM VE PARÇALARI	14.084.833	27.256.720	93,52
60	ÖRME EŞYA	27.561.214	25.437.667	-7,70
55	SENTETİK VE SUNİ DEVAMSIZ LİFLER	20.642.281	22.675.617	9,85
40	KAUÇUK VE KAUÇUKTAN EŞYA	9.415.557	12.897.600	36,98
	DİĞERLERİ	93.416.701	105.336.929	12,76
	TOPLAM	721.594.690	957.854.716	32,74

Kaynak: TÜİK verileri

2008 yılında Türkiye'nin Fas'dan yaptığı toplam ithalat içinde ise en büyük paya sahip olan ürün grubunun 126,5 milyon \$ ile "inorganik kimyasal müstahsallar, organik,inorganik bileşikler" kalemi olduğu görülmektedir. Bu ürün grubunu, 65,5 milyon \$ ile "çimento ve çimento bileşenleri", 48 milyon \$ ile de "demir ve çelik" in izlediği dikkat çekmektedir.

Türkiye'nin Fas'dan İthal Ettiği Başlıca Mallar (\$)

GTİP	MADDE ADI	2007	2008	DEĞİŞİM %
28	İNORGANİK KİMYASAL MÜSTAHSALLAR,ORGANİK,İNORGANİK BİLEŞİKLER	48.265.437	126.530.996	162,16
25	TUZ,KÜKÜRT, TOPRAK VE TAŞLAR,ALÇILAR VE ÇİMENTO	14.845.349	65.467.489	341,00
72	DEMİR VE ÇELİK	38.201.185	48.447.484	26,82
62	ÖRÜLMEMİŞ GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	25.279.963	30.465.636	20,51
78	KURŞUN VE KURŞUNDAN EŞYA	9.553.628	19.703.249	106,24
47	ODUN HAMURU;LİFLİ SELÜLOZİK MADDELERİN HAMURLARI,HURDALAR	20.505.187	18.588.354	-9,35
61	ÖRME GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	8.755.113	12.517.653	42,98
23	GIDA SANAYİİ KALINTI VE DÖKÜNTÜLERİ,HAZIR HAYVAN GIDALARI	2.164.772	6.525.088	201,42
03	BALIKLAR,KABUKLU HAYVANLAR,YUMUŞAKÇALAR,DİĞER OMURGASIZLAR	7.023.260	6.396.480	-8,92
85	ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR,AKSAM VE PARÇALARI	9.440.007	6.186.314	-34,47
	DİĞERLERİ	14.426.189	19.653.802	36,24
	TOPLAM	198.460.090	360.482.545	81,64

Kaynak: TÜİK verileri

B. FAS'IN MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ DIŞ TİCARETİ

Birleşmiş Milletler verilerine göre; Fas'ın 2007 yılı itibarıyla makine ihracatı yaklaşık %39 artışla 128,9 milyon \$'ın üzerinde gerçekleşmiştir. Fas'ın makine ihracatında Fransa ve İspanya önemli alıcı konumundadır. Türkiye ise 2007 yılında Fas'ın makine ihraç ettiği ülkeler arasında 20. sırada yer almıştır.

Fas'ın Ülkelere Göre Makine İhracatı (Bin \$ - 84. Fasıl)

SIRA	ÜLKE ADI	2006	2007	DEĞİŞİM (%)
1	Fransa	33.532	45.684	36,24
2	İspanya	12.864	28.881	124,51
3	Portekiz	348	7.972	-
4	Hollanda	20.567	6.465	-68,57
5	Ekvator Ginesi	1.636	3.534	116,01
6	İtalya	2.207	3.376	52,97
7	Birleşik Arap Emirlikleri	100	2.875	-
8	Pakistan	61	2.389	-
9	Senegal	1.071	1.961	83,10

10	Tunus	927	1.879	102,70
	Diğer Ülkeler	19.611	23.880	21,77
	Toplam	92.924	128.896	38,71

Kaynak: Birleşmiş Milletler

Fas'ın makine ve aksamaları ihracatında ilk sırayı %12 pay ve 15,6 milyon \$ ile “yazı, hesap, muhasebe, bilgi işlem, büro için diğer makine ve cihazların aksamı” kalemi almaktadır. Dörtlü GTİP bazında ilk on kalem Fas'ın makine ihracatının %64'ü, diğer bir deyişle neredeyse üçte ikisini oluşturmaktadır.

Fas'ın Makine ve Aksamaları İhracatındaki Başlıca Kalemler (2007)

	GTİP	MADDE ADI	DEĞER (Bin \$)
1	8473	YAZI, HESAP, MUHASEBE, BILGI ISLEM, BÜRO İÇİN DİGER MAKINE VE CİHAZLARIN AKSAMI	15.576
2	8409	İÇTEN YANMALI, PISTONLU MOTORLARIN AKSAM-PARÇALARI	12.678
3	8481	MUSLUKÇU, BORUCU ESYASI-BASINÇ DÜŞÜRÜCÜ, TERMOSTATİK VALF DAHİL	10.702
4	8407	ALTERNATİF-ROTATİF KIVILCIM ATEŞLEMELİ, İÇTEN YANMALI MOTORLAR	10.073
5	8479	KENDİNE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKİNE VE CİHAZLAR	7.092
6	8431	AGIR İS MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	6.488
7	8429	DOZERLER, GREYDER, SKREYPER, EKSKAVATÖR, KÜREYİCİ, YÜKLEYİCİ VB.	6.337
8	8413	SIVILAR İÇİN POMPALAR, SIVI ELEVATÖRLERİ	4.916
9	8471	OTOMATİK BILGI İSLEM MAKİNELERİ, ÜNİTELERİ	4.599
10	8402	BUHAR JENERATÖRLERİ, KIZGIN SU ÜRETEN KAZANLAR	4.409

Kaynak: Birleşmiş Milletler

Fas'ın 84. fasıl bazında makine ithalatı 2007 yılında bir önceki seneye göre %38 oranında artış göstererek 3,3 milyar \$'a yükselmiştir. Fransa, İtalya, İspanya, Çin Halk Cumhuriyeti ve Almanya; Fas'ın makine ithal ettiği başlıca ülkelerdir. Türkiye ise Fas'ın makine ithalatındaki ülke sıralamasında 9. ülke konumundadır.

Fas'ın Ülkelere Göre Makine İthalatı (Bin \$) - 84. Fasıl

SIRA	ÜLKE ADI	2006	2007	DEĞİŞİM (%)
1	Fransa	419.245	638.838	52,38
2	İtalya	354.171	481.611	35,98
3	İspanya	263.122	387.970	47,45
4	Çin Halk Cum.	279.201	349.734	25,26
5	Almanya	273.168	289.663	6,04
6	ABD	112.319	248.930	121,63
7	Japonya	90.916	105.209	15,72
8	Belçika	69.053	98.726	42,97
9	Türkiye	32.473	61.914	90,66
10	İngiltere	56.241	63.449	12,82
	Diğer Ülkeler	415.850	537.455	29,24
	Toplam	2.365.759	3.263.499	37,95

Kaynak: Birleşmiş Milletler

Fas'ın makine ve aksamaları ithalatındaki başlıca kalemler arasında ilk sırayı “otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri” almaktadır. Dörtlü GTİP bazında makine ithalatındaki ilk on kalem, Fas'ın toplam makine ithalatının %50'sini oluşturmaktadır.

Fas'ın Makine ve Aksamaları İthalatındaki Başlıca Kalemler (2007)

	GTİP	MADDE ADI	DEĞER (Bin \$)
1	8471	OTOMATİK BILGI ISLEM MAKINELERI, ÜNİTELERİ	338.490
2	8429	DOZERLER, GREYDER, SKREYPER, EKSKAVATÖR, KÜREYICI, YÜKLEYICI VB.	213.659
3	8479	KENDINE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKINE VE CİHAZLAR	209.036
4	8474	TOPRAK, TAS, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	162.396
5	8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOĞUTUCULAR, ISI POMPALARI	137.407
6	8413	SIVILAR İÇİN POMPALAR, SIVI ELEVATÖRLERİ	121.522
7	8409	İÇTEN YANMALI, PİSTONLU MOTORLARIN AKSAM-PARÇALARI	120.263
8	8419	ISI DEĞİŞİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İSLEMELİK İÇİN CİHAZLAR	114.928
9	8426	GEMİ VİNÇLERİ, MAÇUNALAR, HALATLI VİNÇLER, DÖNER KÖPRÜLER	110.644
10	8421	SANTRİFÜJLE ÇALISAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	100.527

Kaynak: Birleşmiş Milletler

C. TÜRKİYE İLE FAS'IN MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ DİŞ TİCARETİ

2008 yılında Türkiye'nin Fas'a OAİB iştiğal alanı itibariyle makine ve aksamaları ihracatı, bir önceki yıla kıyasla %26,9 artarak 93,4 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir. Yine OAİB iştiğal alanı bazında, Türkiye'nin makine sektörü ihracatından %1,3'lük pay alan Fas, Türkiye'nin sektör ihracatı yaptığı 23. ülke konumunda olmakla birlikte potansiyel arz eden bir pazardır.

İhracatçı Birlikleri kayıtlarına göre, 2009 yılı Ocak ayında OAİB iştiğal alanı itibariyle Fas'a makine ve aksamaları ihracatımız %39,5 düşüşle 4,8 milyon \$ seviyesinde kaydedilmiştir. 2008 Ocak ayında Fas, sektör ihracatı yapılan ülkeler arasında 19. sırada yer alırken, 2009 yılı Ocak ayında ise 24. ülke konumuna gerilemiştir.

84. fasıl itibariyle ise TÜİK verilerine göre; Fas ile Türkiye arasındaki makine ve aksamaları dış ticaret hacmi ve aynı zamanda ülkemiz lehine olan dış ticaret fazlası 2001-2008 yılları arasında artış göstermiştir.

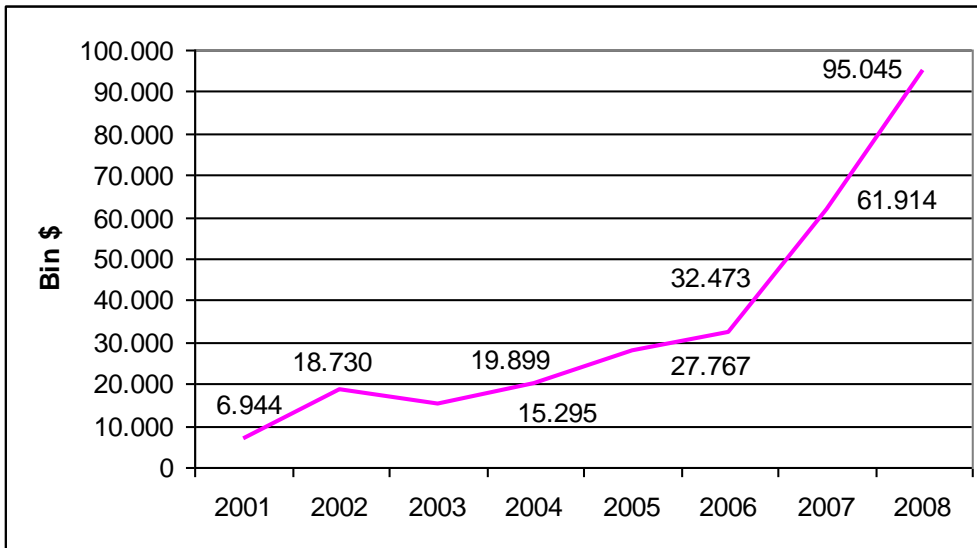
84. fasıl itibariyle, 2008 yılında Fas'a yönelik makine ve aksamaları ihracatımız %53,5 artış gösterirken ithalatımızda %79,2 düşüş gerçekleşmiştir. İhracattaki bu artış, 2001 yılındaki artışın yaklaşık 14 katı bir artış oranına karşılık gelmektedir.

Türkiye ile Fas Arasındaki Makine ve Aksamları Dış Ticareti (84. Fasıl)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Fas'a İhracatımız	6.943.827	18.729.544	15.295.182	19.899.293	27.766.549	32.473.253	61.913.510	95.045.449
Fas'tan İthalatımız	27.410	37.080	270.194	100.763	53.491	56.994	956.251	198.759
Dış Ticaret Hacmi	6.971.237	18.766.624	15.565.376	20.000.056	27.820.040	32.530.247	62.869.761	95.244.208
Dış Ticaret Dengesi	6.916.417	18.692.464	15.024.988	19.798.530	27.713.058	32.416.259	60.957.259	94.846.690
İhracat Değişim (%)		169,73	-18,34	30,10	39,54	16,95	90,66	53,51
İthalat Değişim (%)		35,28	628,68	-62,71	-46,91	6,55	-	-79,21

Kaynak: TÜİK verileri

Türkiye'nin Fas'a yönelik Makine ve Aksamları İhracatı (Bin \$-84. Fasıl)

Kaynak: TÜİK Verileri

1. İHRACAT

TÜİK verilerine göre Fas'a yönelik olarak OAİB iştegal alanına; 84. fasılda olup, OAİB iştegal alanında bulunmayan GTİP'lerin eklenmesiyle oluşturulan makine sektörü toplamı ihracatı, 2008 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %25,4 artarak 120,2 milyon \$'a ulaşmıştır. Bu dönemde Fas'a yönelik makine sektör toplamı ihracatında, yaklaşık 25 milyon \$'lık ihracatı ile "tarım ve ormancılıkta kullanılan makineleri, aksam ve parçaları" mal grubunun ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Türkiye ile Fas Arasında Makine Sektör Toplamı İhracat ve İthalat Rakamları (\$)

MAKİNE SEKTÖRÜNÜN TAMAMINA AİT TÜRKİYE GENELİ FİİLİ İTHALAT-İHRACAT RAKAMLARI						
Değer (\$)	İHRACAT (OCAK-ARALIK)		İTHALAT (OCAK-ARALIK)		(%)Değişim	
	2007	2008	2007	2008	İHR	İTH
REAKTÖRLER VE KAZANLAR	104.730	45.568	0	0	-56,5	-
TÜRBİNLER-TURBOJETLER, AKSAM VE PARÇALAR	182.615	142.641	0	0	-21,9	-
POMPALAR VE KOMPRESÖRLER	2.553.510	5.665.863	599	1.297	121,9	116,5
VANALAR	1.777.301	2.896.762	16.139	7.430	63,0	-54,0
KLİMALAR VE SOĞUTMA MAK.	21.278.428	23.388.937	0	0	9,9	-
ISITICILAR VE FIRINLAR	7.309.870	7.311.584	895.893	322	0,0	-100,0
HADDE VE DÖKÜM MAK., KALIPLAR, AKS. VE PARÇ.	10.092.178	14.230.251	1.551	0	41,0	-
GIDA SAN. MAKİNELERİ, AKS. VE PARÇ.	2.833.293	12.726.667	0	0	349,2	-
TARIM VE ORMANCILIKTA KULLANILAN MAK., AKS.,PÇ.	27.845.240	25.084.980	0	2.782	-9,9	-
YÜK KALDIRMA,TAŞIMA VE İSTİFLEME MAK.,AKS.,PÇ.	388.484	1.923.938	0	0	395,2	-
İNŞAAT VE MADENCİLİKTE KULLAN. MAK. AKS. PÇ.	3.563.830	8.285.832	0	88.431	132,5	-
KAĞIT İMALINE VE MATBAACILIĞA MAHSUS MAK.	158.050	220.129	0	33.825	39,3	-
KURUTMA, YIKAMA MAK.AKS.PRÇ.	3.658.291	5.600.283	0	247	53,1	-
TEKSTİL VE KONFEKSİYON MAKİNELERİ, AKS. VE PARÇ.	2.223.970	1.183.807	144	20.210	-46,8	-
DERİ İŞLEME VE İMALAT MAKİNELERİ, AKS. VE PARÇ.	9.256	0	0	0	-	-
KAUÇUK, PLASTİK, LASTİK İŞLEME VE İMALİ MAK.	2.473.826	2.357.343	0	0	-4,7	-
TAKIM TEZGAHLARI	2.666.644	2.659.969	0	2.099	-0,3	-
MOTORLAR, AKSAM VE PARÇALARI	651.917	1.180.733	0	0	81,1	-
BÜRO MAKİNELERİ	155.607	174.562	36.644	23.882	12,2	-34,8
RULMANLAR	86.386	80.174	0	0	-7,2	-
SİLAH VE MÜHİMMAT	3.021.910	61.568	0	0	-98,0	-
AMBALAJ MAKİNELERİ, AKSAM-PARÇALARI	801.502	616.802	0	0	-23,0	-
DİĞER MAKİNELER, AKSAM VE PARÇALAR	2.045.467	4.370.530	5.281	18.234	113,7	245,3
TOPLAM	95.882.305	120.208.923	956.251	198.759	25,4	-79,2

Kaynak: TÜİK Verileri

84. fasıl itibariyle sektör ihracatında önemli yer tutan kalemler ise dörtlü GTİP bazında incelendiğinde; 8418 nolu GTİP’de yer alan “buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları”nın ilk sırada yer aldığı ve ihracatının bir önceki yıla kıyasla %13 artış gösterdiği görülmektedir. 16. sırada yer alan ve ihracatı %610 artan “gemi vinçleri, maçunalar, halatlı viçler, döner köprüler” ürün grubu ise Fas’a makine ihracatımızda kayda değer artış gösteren bir kalemdir.

Fas'a Makine ve Aksamları İhracatımızda Başlıca Kalemler (84.Fasıl-\$)

	GTİP	MADDE ADI	2007	2008	DEĞİŞİM %
1	8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOGUTUCULAR, ISI POMPALARI	17.318.118	19.628.905	13,34
2	8455	METALLERİ HADDELEME MAKİNELERİ, BUNLARIN SİLİNDİRLERİ	7.951.648	12.752.075	60,37
3	8434	SÜT SAGMA, SÜTÇÜLÜKTE KULLANILAN MAKİNE VE CİHAZLAR	2.122.010	8.162.210	284,65
4	8474	TOPRAK, TAS, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	1.518.289	5.315.096	250,07
5	8450	ÇAMASIR YIKAMA MAKİNELERİ	3.404.333	5.257.018	54,42
6	8413	SIVILAR İÇİN POMPALAR, SIVI ELEVATÖRLERİ	2.132.161	4.487.909	110,49
7	8415	KLİMA CİHAZLARI-VANTİLATÖRLÜ, ISI, NEM DEĞİŞTİRME TERTİBATLI	3.960.310	3.760.032	-5,06
8	8437	TOHUMLARI TEMİZLEME, AYIRMA, ÖGÜTME, İŞLEME MAKİNE VE CİHAZLARI	157.556	3.568.364	-
9	8433	HASAT, HARMAN, BIÇME; ÜRÜNLERİ AYIRMA, TEMİZLEME MAKİNE, CİHAZLARI	1.887.243	3.519.923	86,51
10	8419	ISI DEĞİŞİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İŞLEMELERİ İÇİN CİHAZLAR	1.836.302	3.207.870	74,69
11	8481	MUSLUKÇU, BORUCU ESYASI-BASINÇ DÜŞÜRÜCÜ, TERMOSTATİK VALF DAHİL	1.777.301	2.896.762	62,99
12	8477	KAUÇUK, PLASTİK ESYA İMAL VE İŞLEME MAKİNE VE CİHAZLARI	2.473.826	2.357.343	-4,71
13	8429	DOZERLER, GREYDER, SKREYPER, EKSKAVATÖR, KÜREYİCİ, YÜKLEYİCİ VB.	1.739.043	2.261.137	30,02
14	8479	KENDİNE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKİNE VE CİHAZLAR	534.540	1.906.176	256,60
15	8483	TRANSMİSYON MILLERİ, KRANKLAR, YATAK KOVANLARI, DISLİLER, ÇARKLAR	725.255	1.651.893	127,77
16	8426	GEMİ VİNÇLERİ, MAÇUNALAR, HALATLI VİNÇLER, DÖNER KÖPRÜLER	225.315	1.599.970	610,10
17	8414	HAVA-VAKUM POMPASI, HAVA/GAZ KOMPRESÖRÜ, VANTİLATÖR, ASPIRATÖR	421.349	1.177.954	179,57
18	8409	İÇTEN YANMALI, PİSTONLU MOTORLARIN AKSAM-PARÇALARI	649.619	964.294	48,44
19	8422	YIKAMA, TEMİZLEME, KURUTMA, DOLDURMA VB. İŞLER İÇİN MAKİNE, CİHAZ	1.055.460	960.067	-9,04
20	8451	DOKUMA MADDELERİNİ YIKAMA, KURUTMA, ÜTÜLEME MAKİNE VE CİHAZLARI	1.624.414	804.745	-50,46
		DİĞERLERİ	8.399.418	8.805.706	4,84
		TOPLAM	61.913.510	95.045.449	53,51

Kaynak: TÜİK Verileri

2. İTHALAT

Makine sektör toplamı itibariyle Türkiye'nin Fas'dan ithalatı, 2008 yılında bir önceki yıla göre %79,2'lik düşüşle 198,8 bin \$ olarak gerçekleştirmiştir. Fas'dan en fazla ithal edilen mal grubu ise, 88,4 bin \$ ile "inşaat ve madencilikte kullanılan makineler" dir.

2008 yılında 84. fasıl itibariyle Türkiye'nin Fas'dan en fazla ithal ettiği ürün grubu, 88,4 bin \$ ile "ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları" olurken, onu 33,8 bin \$ ile "matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler" ürün grubu takip etmiştir.

Sektör ithalatında ilk beş kalem içerisinde en yüksek ithalat artışı 8451 nolu GTİP'de yer alan "dokuma maddelerini yıkama, kurutma, ütüleme makine ve cihazları" ürün grubunda yaşanmıştır.

Fas'dan Makine ve Aksamları İthalatımızda Başlıca Kalemler (84.Fasıl-\$)

	GTİP	MADDE ADI	2007	2008	DEĞİŞİM %
1	8431	AGIR İŞ MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	0	88.431	-
2	8443	MATBAACILIGA MAHSUS BASKI MAKİNELERİ, YARDIMCI MAKİNELER	1.889	33.825	-
3	8471	OTOMATİK BİLGİ İŞLEM MAKİNELERİ, ÜNİTELERİ	16.703	20.861	24,89
4	8451	DOKUMA MADDELERİNİ YIKAMA, KURUTMA, ÜTÜLEME MAKİNE VE CİHAZLARI	144	20.210	-
5	8421	SANTRİFÜJLE ÇALISAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	5.281	17.016	222,21
6	8481	MUSLUKÇU, BORUCU ESYASI-BASINÇ DÜŞÜRÜCÜ, TERMOSTATİK VALF DAHİL	16.139	7.430	-53,96
7	8473	YAZI, HESAP, MUHASEBE, BİLGİ İŞLEM, BÜRO İÇİN DİĞER MAKİNE VE CİHAZLARIN AKSAMI	10.676	3.021	-71,70
8	8465	AGAÇ, MANTAR, KEMİK, SERT KAUÇUK, PLASTİK VB. İŞLEME MAKİNELERİ	0	2.099	-
9	8432	TARLA, BAĞÇE TARIMINDA, ORMANCILIKTA KULLANILAN MAKİNE, CİHAZLAR	0	1.870	-
10	8483	TRANSMİSYON MILLERİ, KRANKLAR, YATAK KOVANLARI, DISLİLER, ÇARKLAR	0	1.218	-
11	8414	HAVA-VAKUM POMPASI, HAVA/GAZ KOMPRESÖRÜ, VANTİLATÖR, ASPIRATÖR	0	1.084	-
12	8433	HASAT, HARMAN, BIÇME; ÜRÜNLERİ AYIRMA, TEMİZLEME MAKİNE, CİHAZLARI	0	912	-
13	8419	İSİ DEĞİŞİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İŞLEMEK İÇİN CİHAZLAR	0	322	-
14	8450	ÇAMASIR YIKAMA MAKİNELERİ	0	247	-
15	8413	SİVİLER İÇİN POMPALAR, SİVİ	599	213	-64,44

		ELEVATÖRLERİ			
16	8417	SANAYİ VE LABORATUVAR İÇİN FIRINLAR; ELEKTRİKSİZ	895.893	0	-
17	8470	HESAP, MUHASEBE, KAYDEDİCİ KASA, DAMGA BASAN MAKİNELER	7.376	0	-
18	8480	METAL DÖKÜMÜ İÇİN KASALAR, PLAKALAR, KALIP MODELLERİ	1.551	0	-
		TOPLAM	956.251	198.759	-79,21

Kaynak: TÜİK Verileri

DEĞERLENDİRME

2007 yılında 14,6 milyar \$'lık ihracatı ve 31,6 milyar \$'lık ithalat ile toplam 46,2 milyar \$'lık dış ticaret hacmine sahip Fas'ın dış ticaretteki geleneksel tedarikçilerin yanı sıra partnerlerini çeşitlendirmeye istekli olduğu yönünde bir izlenim bulunmaktadır.

Kasablanka, ülkedeki ticaret ve dağıtım merkezi olup, ülke ithalatının büyük bir bölümü bu şehirden gerçekleşmektedir. Ülkede faaliyet gösteren ithalatçılar, genellikle endüstri ve sektörler açısından uzmanlaşmıştır.

2007 yılında makine ve aksamları sektörü ithalatında %38'lik artış yaşanan ve Fransa, İtalya ve İspanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerinin sektör pazarını ellerinde bulundurdukları Fas'ın Türkiye'den gerçekleştirdiği sektör ithalatında ise %91 artış yaşanmıştır. Son yıllarda artış gösteren Fas ile ülkemiz arasındaki makine ve aksamları sektöründeki dış ticaret fazlası, sektör ihracatımız için Fas'ın önemli bir Pazar olduğunun göstergesidir.

KAYNAKLAR

- Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü Verileri
- Fas Ülke Raporu, İGEME, 2008
- Fas Ülke Bülteni, Mart 2008
- İhracatçı Birlikleri Verileri
- TÜİK Verileri